

Agano huko Sinai

SABATO MCHANA

Somo la Juma Hili: *Kut. 19:1–20:17, Ufu. 21:3, Kum. 5:6–21, Yak 1:23–25, Rum. 3:20–24, Rum. 10:4.*

Fungu la Kukariri: “Mmeona jinsi nilivyowatendea Wamisri, na jinsi nilivyowachukua ninyi juu ya mbawa za tai, nikawaleta ninyi kwangu mimi. Sasa basi ikiwa mtaitii sauti yangu kweli kweli, na kulishika agano langu, hapo ndipo mtakapokuwa tunu kwangu kuliko makabila yote ya watu; maana dunia yote pia ni mali yangu, nanyi mtakuwa kwangu ufalme wa makuhani, na taifa takatifu” (*Kutoka 19:4–6*).

Mungu aliwaongoza Israeli kwenda wapi baada ya kuwakomboa kutoka Misri? Kwenda katika Nchi ya Ahadi—na wapi pengine? Hata kama ni sahihi kijiografia, jibu si sahihi kiteolojia. Mungu Mwenyewe analijibu: “ ‘Mmeona jinsi nilivyowatendea Wamisri, na jinsi nilivyowachukua ninyi juu ya mbawa za tai, nikawaleta ninyi kwangu mimi’ ” (*Kut. 19:4*). Hivyo, jibu la kibiblia na kiteolojia kwa swali linafunua kipaumbele na lengo la Mungu: Bwana aliwaleta Kwake.

Wanadamu wanapomwacha Mungu, Anawatafuta na kuwaita warudi Kwake. Mfano bora zaidi wa ukweli huu wa kina ni katika bustani ya Edeni, Adamu na Hawa walipomtenda Mungu dhambi, na kukakaidi amri Yake, na kujificha kutoka Kwake. Alichukua hatua ya kwanza na kuita: “ ‘Uko wapi?’ ” (*Mwanzo 3:9*). Daima anachukua hatua ya kwanza. Yesu anasema hili kwa ufasaha: “ ‘Njoni kwangu, ninyi nyote msumbukao na wenye kulemewa na mizigo, nami nitawapumzisha. Jitieni nira Yangu, mjifunze kwangu, kwa kuwa mimi ni mpole na mnyenyekevu wa moyo; nanyi mtapata raha nafsi mwenu’ ” (*Mt. 11:28, 29*).

Mungu anatuita sisi sote; hatima yetu ya milele inategemea mwikio wetu

**Jifunze somo la juma hili kwa maandalizi ya Sabato ya Agosti 23.*

Kati ya Mlima Sinai

Soma Ku ka 19:1–8. Mungu aliwaahidi nini hapa, chini ya Mlima Sinai?

Mungu aliwaongoza Waisraeli hadi Mlima Sinai, ambako hatimaye angewapa Amri Kumi. Jebel Musa (mwinuko: futi 7,497 au mita 2,285) katika Rasi ya Sinai inaelekea ndipo Musa alipokutana na Mungu mara kadhaa (*kwa mfano, Kut. 3:1, Kut. 19:2, Kut. 24:18*), na, miaka mingi baadaye, Elia alikutana na Mungu hapa (*1 Wafalme 19:8*). Ni mlima huu huu ambapo Mungu alimwita Musa kuwatoa Waisraeli toka Misri (*Kut. 3:1, 10*). Wakati huo, Mungu alimwambia Musa kwamba angemwabudu Mungu pamoja na Israeli waliokombolewa katika eneo hili hili, ambayo ingekuwa ishara kwa Musa kwamba Mungu wa Ibrahimu, Isaka, na Yakobo alikuwa akiwaongoza (*Kut. 3:12*).

Baada ya miezi miwili ya kusafiri, Waisraeli walifika Sinai (*Kut. 19:1*), ambapo wangekaa kwa takriban mwaka mmoja (*linganisha Kut. 19:1 na Hes. 10:11, 12*). Katika mwaka huu, sheria nyingi zilitolewa, kama inavyoelezwa katika *Kutoka 19–40, Mambo ya Walawi 1–27, na Hesabu 1:1–10* Kukaa kwa Israeli katika Mlima Sinai ndio sehemu muhimu sana ya simulizi linalopatikana katika vitabu vitano vya kwanza vya Musa. Huu ndio msingi wa kuwa kwao wateule wa Mungu, taifa pekee ambalo halijazama katika upagani na ibada ya sanamu.

Mungu anachukua hatua ya kwanza na kuanzisha agano kati Yake na Israeli. Kwa sharti la utii wa watu na kudumisha uhusiano wao Naye, Mungu anaahidi kuwafanya tunu ya pekee, ufalme wa makuhani, watu watakatifu.

Kuwa watu watakatifu maana yake ni kujitoa kwa Mungu na kudhihirisha tabia Yake kwa wengine, hasa kwa mataifa yanayowazunguka. Pia waliitwa kufanya kazi kama ufalme wa makuhani ambao wangeunganisha watu wengine na Mungu, kuwaongoza Kwake na kuwafundisha njia Zake na sheria Zake. Walipaswa kuwa tunu ya Mungu ya pekee kwa sababu alitaka Israeli iwe njia Yake ya kuangazia ulimwengu ujuzi Wake na tabia Yake.

Agano hili lilikuwa uanzishwaji wa kisheria wa uhusiano kati ya Mungu na watu Wake. Kanuni ya jumla ya agano, inayotofautiana kidogo katika maandiko anuai, ni: “Nitakuwa Mungu wao, nao watakuwa watu wangu” (*tazama Kut. 6:7, Lau. 26:12, Yer. 24:7, Yer. 31:33, Ebr. 8:10, Ufu. 21:3*).

Fikiria kuwa “tunu ya pekee” ya Mungu! Hilo lingejumuisha fadhila ipi ya pekee? Ungekuwa na majukumu gani maalum?

Kujiandaa kupokea Zawadi

Soma Kutoka 19:9–25. Mungu aliwaandaaaje Israeli kupokea Amri Kumi?

Mungu alitoa maagizo mahususi ya kile Waisraeli walichopaswa kufanya katika kujiandaa kwa ajili ya kutolewa kwa sheria katika mlima Sinai. Usafi wao wa nje ulikuwa wa kuakisi kujitoa kwao kikamilifu kwa Mungu. Walipaswa kuwa tayari kwa ajili ya udhihirisho wa kifahari wa utukufu wa Bwana uliokuwa karibu kuja. Na ulipokuja, uliambatana na “ngurumo na umeme, na wingu zito juu ya mlima, na sauti ya baragumu iliyolia sana. Watu wote waliokuwa kituoni wakatetemeka” (*Kut. 19:16*).

Amri Kumi za Mungu ni kiini cha ufunuo wa Mungu na maadili ya kibiblia. Inajumuisha kiini na msingi wa viwango vya kiungu kwa wanadamu wote; kanuni zake ni za milele na za ulimwengu wote.

Kwa mujibu wa maelezo ya Biblia, Amri Kumi za Mungu zilitangazwa na Mungu (*Kut. 19:19; Kut. 20:1; Kum. 5:4, 5, 24*), na ziliandikwa na Yeye (*Kut. 24:12, Kut. 31:18, Kum. 5:22*). Zilitolewa mara mbili kwa Musa kama zawadi maalum (*Kut. 32:19; Kut. 34:1; Kum. 10:1, 2*).

Katika kitabu cha Kutoka, Amri Kumi za Mungu zinaitwa “Ushuhuda” (Kiebrania: *‘edut*; *Kut. 31:18*); au zinaitwa “maneno ya maagano” (Kiebrania: *dibre habberit*; *Kut. 34:28*). Katika kitabu cha Kumbukumbu la Torati, zimeandikwa katika “mbao za agano” (*Kum. 9:9, 11, 15*). Hakuna kitabu chochote katika Kiebrania kinachotumia neno “Amri Kumi” (Kiebrania: *mitzwot*, “amri”). Badala yake, mara tatu wanaziita “Maneno Kumi.” Kiebrania ni “aseret haddebarim, kutokana na neno dabar, linalomaanisha “neni, sentensi, jambo/hoja, kitu, kauli, kisa, ahadi na matamshi/usemi.” (*Tazama Kut. 34:28, Kum. 4:13, Kum. 10:4*).

Kuna matoleo mawili ya Amri Kumi yenye tofauti kidogo sana; la kwanza limeandikwa katika Kutoka 20:1–17 na la pili katika Kumbukumbu la Torati 5:6–21. Toleo la pili, lililowasilishwa kwa mdomo na Musa kwa Israeli, lilitokea karibu miaka arobaini baada ya Sinai, kabla tu ya watu kuingia katika Nchi ya Ahadi (*Kum. 1:3, 4; Kum. 4:44–47*). Mazingira haya yanaelezea tofauti ndogo kati ya haya mawili.

Paulo alipofanya muhtasari wa sheria kama upendo, alinukuu kutoka katika Maandiko Matakatiifu (*Rum. 13:8–10*). Upendo, kwa kweli, ni jumla ya sheria ya Mungu kwa sababu Yeye ni Mungu wa upendo. (*1 Yohana 4:16*)

Unaelewaje wazo la Amri Kumi kama udhihirisho wa upendo wa Mungu? Hilo linamaanisha nini? Upendo wa Mungu unadhihirishwaje katika hizo?

Zawadi ya Amri Kumi

Soma Kutoka 20:1–17. Kanuni za Amri Kumi za Mungu ni zipi, na mpangilio wake ukoje?

Kumbuka kwamba Amri Kumi za Mungu hazianzi kwa amri bali kwa tendo la Mungu la rehema kwa watu Wake:

“Mimi ni BWANA, Mungu wako, niliyekutoa katika nchi ya Misri, katika nyumba ya utumwa” (*Kut. 20:2*). Bwana kwanza anaonesha neema Yake kwa kutoa uhuru na wokovu kwa Israeli, na hatimaye ndipo anafunua mapenzi Yake. Amri hizi zilipaswa kushikwa kwa upendo na shukrani kwa kile Mungu alichowafanyia.

Neno kuu la Mungu la muhtasari kwa Amri Kumi ni “upendo” (*Warumi 13:10*). Amri kuu kuliko zote ni amri ya upendo, unaodhihirishwa kwa njia mbili: kumpenda Mungu (*Kum. 6:5*) na kumpenda jirani (*Law. 19:18*).

Katika amri nne za kwanza, Amri Kumi zinafafanua maana ya kumpenda Mungu; katika amri sita zinazofuata, amri zinafafanua maana ya kumpenda jirani yako. Amri Kumi zinaanza kwa kumheshimu Mungu kuliko vyote (upendo wa wima) na kuendelea na kuwaheshimu wengine (upendo mlalo):

1. Kumheshimu na kumcha Mungu kwa kumpa nafasi ya kwanza na ya juu katika kila hali ya maisha yetu (amri ya kwanza);
2. Kuheshimu na kuhifadhi nafasi ya pekee ya Mungu na nafasi Yake kutochukuliwa na sanamu kwa namna yoyote, ama ya kimwili, ya mfano, au ya kiroho. Upendo wetu safi ni wa Bwana (amri ya pili);
3. Kuliheshimu jina la Mungu—sifa na tabia Yake (amri ya tatu);
4. Kuiheshimu siku Yake ya kupumzika na kuabudu—Sabato (amri ya nne);
5. Kuwaheshimu wazazi (amri ya tano);
6. Kuheshimu uhai (amri ya sita);
7. Kuiheshimu ndoa (amri ya saba);
8. Kuheshimu mali za watu (amri ya nane);
9. Kuheshimu sifa za wengine (amri ya tisa); na
10. Kujiheshimu ili kwamba tamaa zozote za ubinafsi zisiharibu tabia zetu (amri ya kumi).

Kama Yesu Mwenyewe alivyosema: “‘Mkinipenda, mtazishika amri zangu’” (*Yohana 14:15, tazama pia 1 Yohana 4:20, 21*). Hivyo, utii wa kweli ni udhihirisho tu wa upendo na shukrani kwa Yesu, upendo unaodhihirishwa kwa nguvu zaidi kwa namna tunavyowatendea jirani zetu.

Kazi mbalimbali za Sheria ya Mungu

Sheria ya Mungu inadhihirisha tabia ya Mungu, Vile alivyo. Kama vile Mungu alivyo mtakatifu, mwenye haki, na mwema, ndivyo ilivyo sheria Yake. Paulo anathibitisha: “Basi torati ni takatifu, na ile amri ni takatifu, na ya haki, na njema” (*Rum. 7:12*).

Katika Biblia, sheria ya Mungu inaonekana kwa mtazamo chanya sana (*Mt. 5:17, 18; Yoh. 14:15; 1 Kor. 7:19*). Mtu anaweza kutunga mashairi juu ya sheria (kama Zaburi 119), kuimba kuhusu sheria (*Zaburi 19*), na kuitafakari mchana na usiku (*Zab. 1:2, Yos. 1:8*). Sheria inasaidia kumlinda mtu dhidi ya uovu na kumpa hekima, ufahamu, afya, ustawi na amani (*Kum. 4:1–6, Mithali 2–3*).

1. Sheria ya Mungu ni kama ua unaotengeneza nafasi kubwa yenye uhuru kwa ajili ya maisha na inaonya kwamba—kuvuka eneo mahususi—kuna hatari, matatizo, ugumu, na hata kifo (*Mwa. 2:16, 17; Yakobo 2:12*).
2. Sheria pia ni alama inayoelekeza kwa Yesu anayesamehe dhambi zetu na kubadilisha maisha yetu (*2 Kor. 5:17, 1 Yoh. 1:7–9*). Kwa njia hii, inatuongoza kama paidagogos, mlinzi/kiongozi, kwa Kristo (*Gal. 3:24*).

Soma Yakobo 1:23–25. Anasema nini, na maneno haya yanatusaidiaje kutambua kazi na umuhimu wa sheria, ingawa haiwezi kutuokoa?

Kioo kinaweza kufunua dosari zako, ndio. Lakini hakuna kitu kwenye kioo kinachoweza kuziondoa. Kioo kinaelekeza kwenye matatizo lakini hakitatui matatizo. Ni sawa na sheria ya Mungu. Kujaribu kuhesabiwa haki mbele za Mungu kwa kushika sheria kunaweza kuwa kama kutazama kioo kwa matumaini kwamba, siku moja, kioo kitaondoa dosari zako.

Kwa sababu wokovu ni kwa njia ya imani na si kwa matendo—ikiwa ni pamoja na matendo ya sheria—baadhi ya Wakristo wanadai kwamba sheria imefutwa, na kwamba hatupaswi tena kuishika. Bila shaka, kwa kuzingatia kwamba sheria yenyewe ndiyo inayofasili dhambi—“Singalitambua dhambi ila kwa sheria” (*Rum. 7:7*)—dai hili ni uelewa mbaya kabisa wa uhusiano wa sheria na injili. Kuwepo kwa sheria ndiyo sababu hasa ya sisi kuhitaji injili.

Umfanikiwa kwa kiasi gani katika majaribio yako ya kutii sheria ya Mungu? Vizuri vya kutosha kuwa msingi wa wokovu? Kama sivyo, kwa nini unahitaji injili?

Sheria kama Ahadi ya Mungu kwa Ajili Yetu.

Soma Warumi 3:20–24. Ingawa Paulo yuko wazi kabisa kwamba hatuwezi kuokolewa kwa kuzishika Amri Kumi, ni kwa namna gani basi amri zinapaswa kufanya kazi katika maisha yetu?

Maana ya Kiebrania ya neno dabarim, iliyotumiwa katika maandishi ya Musa kuelezea Amri Kumi (*Kut.* 34:28, *Kum.* 4:13, *Kum.* 10:4) haimaanishi kihalisi “amri,” bali “maneno.” “Neno” hili, *dabar* (umoja), linaweza kuwa na maana ya “ahadi.” Ndiyo maana, katika sehemu nyingi (*1 Wafalme* 8:56; *2 Nya.* 1:9; *Neh.* 5:12, 13; *Kum.* 1:11; *Kum.* 6:3; *Kum.* 9:28; *Yos.* 9:21; *Yos.* 23:4; *Yos.* 23:5), *dabar* inatafsiriwa katika muundo wa nomino au kitenzi kuelezea wazo la ahadi.

Ellen G. White anatoa umaizi juu ya kazi ya Amri Kumi: “Amri kumi . . . ni ahadi kumi.”—Ellen G. White Comments, *The SDA Bible Commentary*, vol. 1, uk. 1105. Amri Kumi zinapaswa kueleweka kama ahadi zinazotoka kwa Mungu zitakazotuongoza katika njia sahihi ili aweze kutufanyia mambo ya ajabu. Lakini ni lazima tuzitii.

Soma Warumi 10:4. Tunapaswa kuelewaje kauli ya Paulo kwamba Kristo ndiye “mwisho” wa sheria?

Paulo asema kwamba Yesu Kristo ndiye telos wa sheria, lakini si kwa maana kwamba Kristo anabatilisha sheria au kuifuta. Badala yake, hili linamaanisha kwamba Kristo ndiye lengo na kusudi la sheria; haimaanishi kwamba dhabihu Yake ya upatanisho inakomesha uhalali na kudumu kwa sheria.

Kinyume chake, Paulo anazungumzia umuhimu wa sheria, kuhusu uhalali wake, na kuhusu mamlaka yake ya kudumu (*Rum.* 3:31, *1 Kor.* 7:19, *Gal.* 5:6). Maana ya neno telos kimsingi lina kusudi na lenye kutimiza lengo mahususi, halihusiani na wakati. Kristo ndiye ufunguo wa kufungua maana na kusudi la kweli la sheria ya Mungu. Hivyo, haitakuwa sahihi kusema kwamba Kristo alibatilisha, aliondoa, au alitangua sheria. Kristo ndiye lengo la sheria, Ambaye inaelekeza Kwake.

Sheria inatuelekezaje kwa Yesu? Yaani, sheria inatufunulia nini kuhusu sisi wenyewe ambacho hasa kitatuelekeza kwa Yesu?

Jifunze Zaidi: Soma Ellen G. White, "Sheria Yakabidhiwa kwa Israeli," uk. 312–325, na "Uadui wa Shetani Dhidi ya Sheria," uk. 343–356, katika *Wazee na Manabii, Sehemu ya Kwanza*.

"Mungu alikusudia kulifanya tukio la utangazwaji wa sheria Yake kuwa mandhari yenye utukufu wa kutisha, kulingana na tabia Yake iliyotukuka. Watu walipaswa kuhimizwa kwamba kila kitu kinachohusiana na utumishi wa Mungu ni lazima kizingatiwe kwa kicho cha juu kabisa."—Ellen G. White, *Wazee na Manabii, Sehemu ya Kwanza*, uk. 313.

Kanuni hii ya kumpa Mungu heshima ni halali leo. Inatokana na kufahamu ukuu, uweza, na utukufu/ukuu wa enzi ya Mungu. Kuuona utukufu wa Mungu kunajenga shukrani katika mioyo yetu na kushusha kiburi chetu. Kadiri tunavyoona utakatifu wa Mungu kwa ukaribu zaidi, ndivyo tutakavyotambua zaidi dosari katika maisha yetu, na kutusababisha kuwa na kiu hata zaidi ya uwepo Wake unaobadilisha na kutamani kuwa kama Yeye zaidi.

Na, pia, kujua jinsi tulivyo tofauti na alivyo na sheria Yake takatifu kunatufanya tutegemee kabisa kifo mbadala cha Kristo kwa ajili yetu.

Wakati huo huo, Yesu aliweka wazi kwamba, tukimkubali Mungu kwa unyenyekevu kama Bwana na Mfalme wetu, amri Zake si ngumu kutii (*Mt. 11:28–30*). Kristo aliweka wazi kwamba sheria ya Mungu ina uhalali wa kudumu (*Mt. 5:17–20*). Tunaposhika sheria za Mungu kwa upendo na kumshukuru kwa sababu ya wokovu aliotupatia bure, tunaweza kupata utimilifu wa uhusiano unaokoa pamoja Naye. Huku tukifurahia manufaa makubwa ya kushika sheria (hata hivyo, ona maumivu na taabu vinavyotokana na kuivunja sheria), tunaweza pia kufurahia uhakikisho wa kujua kwamba wokovu wetu unapatikana kwa Yesu, si katika kushika kwetu sheria.

Maswali ya Kujadili:

- 1 Maandalizi ya kupokea sheria yaliwasaidia watu kuelewa maana ya heshima waliyohitaji. Leo, katika kanisa na maisha ya kanisa letu, ni wapi kuna hali sawa ya heshima na kicho mbele za Mungu? Au kwa namna fulani tumeipoteza polepole?
- 2 Tafakari zaidi kanuni hii ya agano: "Nitakuwa Mungu wao, nao watakuwa watu wangu." Hii inamaanisha nini kwetu leo, na inapaswa kufunuliwaje na namna zote mbili, mtu mmoja mmoja na kama jamii ya watu kwa pamoja?
- 3 Mungu anachotuamuru tufanye, atatuwezesha kufanya. Ellen G. White anasema kwamba "kila anapotoa maagizo anatoa uwezo wa kuyatekeleza."—Christ's Object Lessons, uk. 333. Mtu anatekelezaje ahadi hii, dabar hii, kwa vitendo?
- 4 Tunapaswa kujibuje hoja iliyoenea tunayoisikia kwamba, baada ya msalaba, sheria imeondolewa? Katika hali nyingi, ni nini hasa wanachosema kimeondolewa?